

ČIJI SU VJEROUČITELJI?!

POVODOM OSNIVANJA
UDRUŽENJA VJEROUČITELJA
TUZLANSKOG KANTONA

Samir DEDIĆ

Sažetak

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona je u periodu od 01. oktobra do 28. decembra 2010. godine triput zaredom mijenjalo, dorađivalo, dopunjavalo Nastavni plan i program Islamske vjeronauke u dijelu koji se odnosi na profil i stručnu spremu nastavnika. To je objavljivo u Službenim novinama kantona, a rađeno je bez konsultacija nadležnih vjerskih institucija.

Sva uputstva za nastavu islamske vjeronauke izdata od strane spomenutog ministarstva u ranijem periodu su dozvoljavala da uz stručne vjeroučitelje (svršenike islamskih fakulteta) predavači vjeronauke mogu biti i **svršenici fakulteta društvenih nauka** uz prethodno završenu medresu.

Ipak, prema zadnjoj izmjeni Nastavnog plana i programa od strane Ministarstva (prema kojoj više nije uvjet da predavači vjeronauke budu svršenici društvenih, već fakulteta nastavničkog smjera), ukoliko prethodno imaju završenu medresu, vjeronauku zakonito mogu predavati, između ostalih, i profesori matematike, biologije, hemije, fizike, bosanskoga jezika, tjelesnoga odgoja itd., jer svi su svršenici nastavničkog smjera!?

Autor ovog teksta analizira novonastalu situaciju u vezi sa nevjerovatnim srozavanjem kriterija potrebne stručnosti za predavače vjeronauke u javnim školskim ustanovama na prostoru Tuzlanskog kantona, te naglašava kako je formiranje Udruženja vjeroučitelja Tuzlanskog kantona bio prirodan slijed realizacije ranije planirane aktivnosti.

Autor ističe posebnu zabrinutost prema maćehinskom odnosu nadležnih, naglašavajući činjenicu da je kao rezultat takvog odnosa šest svršenika Fakulteta islamskih nauka i islamskih pedagoških fakulteta - profesora islamske vjeronauke, religijske pedagogije i islamske teologije ove godine ostalo bez posla.

Ključne riječi: vjeronauka, vjeroučitelji, Nastavni plan i program islamske vjeronauke, profil nastavnika vjeronauke, Vjersko-prosvjetna služba Rijasetu IZ, Udruženje vjeroučitelja Tuzlanskog kantona, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta TK, Muftijstvo Tuzlansko, Fakultet islamskih nauka, Islamski pedagoški fakultet, fakulteti društvenih/humanističkih nauka nastavničkog smjera

Zašto Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta TK, iako je verificiralo NPP Islamske vjeronauke, suprotno stavu VPS-a Rijaseta mijenja Nastavni plan i program Islamske vjeronauke u dijelu koji se odnosi na profil i stručnu spremu nastavnika?! Zašto Ministarstvo, i uz čiji blagoslov, ne želi da primi predstavnike vjeroučitelja i pored dva pismena zahtjeva za to? Zašto još uvijek (u vrijeme pisanja ovih redaka) aktuelna ministrica obrazovanja TK, Mirzeta Hadžić-Suljkić, želeći omalovažiti vjeroučitelje i vjeronauku, prilikom posjete školi, jednog kolegu vjeroučitelja cinično pita da nabroji tri boljitka školske vjeronauke?! Da li muftijstva sprovode odluke Vjersko-prosvjetne službe (VPS) Rijaseta? Je li VPS-u Rijasetu u interesu jako državno Udruženje vjeroučitelja? Zašto svršenicima društvenih fakulteta polažu stručni ispit na vjeronauci i kasnije budu primljeni na posao vjeroučitelja na neodređeno radno vrijeme, a jedan dio svršenika islamskih fakulteta ostanu na birou za zapošljavanje? Zašto još uvijek jedan dio imama predaje i školsku vjeronauku, a određeni broj vjeroučitelja-pripravnika budu odbijeni na konkursima, ili u najbolju ruku volontiraju (čitaj: besplatno rade, jer je neko drugi zauzeo njihovo radno mjesto)? Zašto institucije koje školuju vjeroučitelje islamske vjeronauke tj. islamski fakulteti jasno i precizno ne stanu u zaštitu prava na rad vjeroučitelja? Zašto je ove godine 14 vjeroučitelja sa područja Tuzlanskog muftijstva podnijelo žalbe nadležnim školskim odborima zbog kršenja njihovog prava na rad? Zašto još uvijek školski predmet Islamska vjeronauka nema svog savjetnika – stalnog uposlenika pri pedagoškim zavodima? Zašto je muftija tuzlanski u pravu kada kaže da vjeroučitelji navrate u zgradu Muftijstva samo kada imaju neki problem?! Zašto muftija i njegov pomoćnik nisu prisustvovali Osnivačkoj skupštini Udruženja vjeroučitelja TK iako su bili pozvani?! Čijom odgovornošću je ove školske godine 19 profiliranih i stručnih vjeroučitelja ostalo bez pola norme ili više od toga, od čega čak njih šest uopće nisu dobili posao, dok je četvero vjeroučitelja prinuđeno da volontira? Zašto Udruženje ilmijije IZ konkretnije ne tretira vjeroučitelje kroz svoj rad? Zašto vjeroučitelji islamske vjeronauke ne shvate da su jedna značajna kohezivna snaga, od blizu 900 ljudi, ukoliko nastupaju udruženi? I na kraju, ali i najbitnije, zašto vjeroučitelji glasnije ne postavljaju ova pitanja, prvo sebi, a potom i nadležnim institucijama?

Uvod

Na zvaničnom web-portalu Vlade Tuzlanskog kantona, izvjesna vjeroučiteljica pod nadimkom Ada, 25. septembra pretprošle (2009) godine postavlja sljedeće pitanje:

Poštovanje,

*zanima me ko ima prednost za radno mjesto na predmetu islamska vjeronauka; osoba sa završenom medresom i nekim fakultetom ili osoba sa završenim Fakultetom islamskih nauka, Islamskim pedagoškim fakultetom? Završila sam i medresu i Fakultet islamskih nauka, ali na prošlogodišnjim konkursima za nastavni kadar predmeta islamska vjeronauka **dobila sam odbijenice bez navedenog razloga zašto, ali su zato primili osobe sa završenom medresom i razrednom nastavom, bosanskim jezikom, hemijom...** (isticanje S.D.) Zar da neko sa srednjom školom bude stručan da bude nastavnik islamske vjeronauke, a ne mi koji smo se za to školovali i završili odgovarajuće fakultete za to. Ja ne mogu predavati bosanski jezik ili biti učiteljica jer nemam odgovarajuću stručnu spremu, a oni mogu zauzimati naše radno mjesto! Gdje je rješenje za ovu situaciju?*

Hvala Vam unaprijed! S poštovanjem, Ada

Administrator portala, na način kako je to predviđeno, nakon što je dobio stav od zvaničnika zaduženih za tu oblast, postavlja sljedeći odgovor:

Poštovana,

Upustvom za nastavu vjeronauke Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona iz 2005. godine precizirano je da nastavu vjeronauke mogu realizirati i lica koja su završila jedan od fakulteta društvenih nauka, a prethodno imaju završenu medresu.

Ukoliko se na konkursu prijave lica koja ispunjavaju opće i posebne uslove onda se oni ne smiju diskriminirati po bilo kojem osnovu, a što je precizirano Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju i Zakonom o srednjem obrazovanju.

Ciljano smo ovaj rad počeli sa postavljenim pitanjem koje, iako postavljeno pretprošle (2009) godine, najbolje oslikava problematiku koja je ove školske godine na prostoru TK i uopće prostoru koje pokriva Muftijstvo tuzlansko eskalirala u mnogo većem i neprihvatljivom broju sličnih slučajeva.

Pišem ovo kao čovjek koji je posao vjeroučitelja počeo raditi tek sa odgovarajućom stečenom diplomom VSS na FIN-u a poslije toga, opredijelivši se za rad u prosvjeti, nije istovremeno niti dana radio kao

imam u džematu. S obzirom da je tema egzistencijalne prirode – tiče se ostvarenja prava na posao i prečeg prava u tome – te je kao takva jako podložna izazivanju ličnih emocionalnih reakcija kod pojedinca, stoga na početku želimo naglasiti da je nakana ovoga rada da iznese argumentovano naznake problema. A da problem postoji očito je. Ovaj put je to najizraženije na području TK. Za one manje upućene napominjemo da Muftijstvo tuzlansko pokriva područje Tuzlanskog kantona, Posavskog kantona, Brčko Distrikta i jedan broj općina u RS. Prema tome i Savjet vjeroučitelja Muftijstva tuzlanskog je pokrivaio navedeno područje. Kako je ove godine, za razliku od prethodnih, više kockica u mozaiku posloženo i u tome dijelu mozaika neke kockice ostale bez mjesta?! situacija se dodatno zakomplicirala!

Čiji su vjeroučitelji?

Ugled i obraz vjeroučitelja kroz obične zborničke i hodničke priče u školama je, ponajviše zahvaljujući neodgovornim pojedincima, počeo da se prlja. Ministrica obrazovanja TK je poslala *Uputstvo za nastavu vjeronauke*, ne *pet do 12*, već kad je kazaljka uveliko počela da broji minute poslije *dvanaest*. Nekorektno je od strane Ministarstva obrazovanja TK što uopće ne želi da primi predstavnike vjeroučitelja i pored dva pismena zahtjeva za to.¹

Odmah poslije toga i Muftijstvo tuzlansko, kojemu nije samo uloga da izdaje saglasnost vjeroučiteljima nego upravo da, kada to zatreba, stane u odbranu njihovih interesa, izdaje svoj stav u kome upućuje vjeroučitelje svršeničke islamskih fakulteta koji se smatraju oštećenim na konkursima da svoja prava traže kod institucija koje su ovlaštene da primjenjuju ili vrše nadzor nad primjenom propisa koji normiraju ovu oblast.

Naime, kao neko ko je pomno pratio ovu problematiku i njeno projektovanje u stvarnosti kako na centralnom (VPS Rijaseta) tako i na regionalnom (Muftijstvo tuzlansko) nivou, moramo naglasiti i izvjesnu nekoordinaciju između VPS Rijaseta u Sarajevu i Muftijstva tuzlanskog. Navešćemo dva primjera:

Nakon što se vjeroučitelj koji je smatrao da je na konkursu kod prijema u radni odnos oštećen jer je umjesto njega, koji je profesor islamske vjeronauke, primljen profesor razredne nastave samo zato jer je u ukupnom zbiru imao više bodova, VPS Rijaseta šalje dopis Tuzlanskom muftijstvu, a usput i svim ostalim muftijstvima, u kome daje pravi nalaz, ali ne u smislu naredbe. Opravdano se stiče dojam da su stvari u organizacionoj strukturi IZ postavljene na način da niži organ VPS-a ne mora ispoštovati odluku višeg organa. Koja je onda svrha postojanja višeg organa ako je njegova uloga samo savjetodavna?

S druge strane, upravo da bi se ovakve nepravilnosti ispravile, iznenađuje stav pojedinih predstavnika VPS-a naspram udruživanja vjeroučitelja na nivou države.²

Svođenje razmatranja ideje o udruživanju vjeroučitelja na državnom nivou na navodnu nepotrebnu težnju za novim predsjednicima, vođama, liderima je prilično površan stav. Ti nam lideri (kako ih uvaženi gospodin Halilović naziva) već postoje u Sarajevu, odskora i u Tuzli, a kad će i ostali veći gradovi početi udruživati svoje vjeroučitelje u udruženja radi zaštite od navedenih i sličnih nepravilnosti samo je pitanje vremena. Kome je u interesu da ima rastrkanu strukturu vjeroučitelja? Na kraju, je li u interesu samih vjeroučitelja da budu razdijeljeni?!

Vjeronauku u srednjoj školi, prema *Uputstvu* Ministarstva, ne može predavati profesor islamske vjeronauke, a može diplomirani pedagog-psiholog!

Ovo govorimo na osnovu konkretnih primjera. Naravno, ne govorimo o personama, već o principu. Jedini i pravi nesuisli komentar na ovo bi bio: niđe veze! Ali, šalu nastranu!

U *Uputstvu za nastavu vjeronauke* izdatom od strane Ministarstva obrazovanja TK 30. augusta 2010. godine, navedeno je da vjeronauku u srednjim školama (osim svršeničke četverogodišnjeg studija na FIN-u) mogu izvoditi i svršeničke fakulteta društvenih nauka nastavničkog smjera sa prethodno završenom medresom. U najnovijoj izmjeni NPP-a od 10. decembra 2010. godine su čak i riječi *društvenih nauka* brisane,

¹ Ministrica ima preča posla. O njenom kredibilitetu čulo se dosta toga i na javnim sredstvima informisanja. Ovaj put vezano za našu tematiku recimo i to da je ministrica prilikom posjete jednoj osnovnoj školi u „samoodbrani“, želeći omalovažiti vjeroučitelje i vjeronauku, jednog kolegu vjeroučitelja cinično, pred punom zbornicom kolega nastavnika, pitala da nabroji tri boljitka školske vjeronauke?!

Kome nije jasno ovakvo nastupanje dotične, neka pročita barem dio *Otvorenog pisma* koje joj je putem medija (jer drukčije ne može) poslao gospodin Hazim Hodžić, direktor Pedagoškog zavoda Tuzla. Gospodin Hazim Hodžić, direktor Pedagoškog zavoda Tuzla, nakon što je krenula (ne)očekivana hajka na njega lično, bio je prisiljen poslati i drugo *Otvoreno pismo* u kome su izneseni detaljni podaci o nezakonitostima dotične! Oba pisma u cjelosti možete pročitati na portalu www.tuzlalive.ba

Nedavno je spomenuta smijenila gospodina Hodžića bez ikakvog suvislog obrazloženja, što dovoljno govori samo za sebe!

² Vidi: Nezir Halilović, *Udruživanje vjeroučitelja islamske vjeronauke u BiH*, u: Muallim, br. 42, ljeto 2010., str. 7.

pa prema tome svi svršeni nastavnici smjera mogu predavati vjeronauku. Jedini je uvjet da su završili četverogodišnji studij, a prije toga medresu!?

Vjersko-prosvjetna služba Rijasetu IZ u BiH je 20. augusta ove godine svim muftijstvima poslala dopis u kome izražava svoj stav, ujedno i stav Rijasetu koji je, prema Zakonu o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica, i zadužen za kreiranje NPP-a i određivanje vjeronaučnog kadra. U ovome stavu se naglašava profil nastavnika vjeronauke, te se naglašava da su nadležna ministarstva to verificirala.

Muftijstvo tuzlansko je ostalo postrani jer prema aktuelnom stavu od 27. augusta 2010. godine, koji je potpisao uvaženi muftija, naglašeno je kako je izričita nadležnost Muftijstva izdavanje saglasnosti za predavanje vjeronauke, a odluku VPS-a Rijasetu nastojeće, kažu, u dogledno vrijeme sprovesti.

Koliko je ovakav stav Muftijstva bio neodgovoran govori spomenuto *Uputstvo za nastavu vjeronauke* koje je Ministarstvo obrazovanja TK, nakon pritiska vjeroučitelja i nekih pojedinačnih struktura, poslalo školama. Stiče se dojam da su potpuno neupućeni ljudi u ovu problematiku prepisali staro uputstvo iz 2005. godine, malo ga ispreturali i poslali.

U *Uputstvu*, koje je došlo *preko noći*, primjerice stoji da vjeronauku u srednjoj školi ne može predavati profesor sa sedam godina religijskog obrazovanja (sa završenom medresom i Islamskim pedagoškim fakultetom), a može npr. diplomirani pedagog-psiholog sa samo četiri godine religijskog obrazovanja (sa završenom medresom i fakultetom društvenih nauka)?

Nameće se pitanje koliko je potrebno imati osvojenih ECTS bodova za nesmetano izvođenje nastave u srednjim školama. Odgovor Ministarstva je jasan: Nastavi plan i program određuje profil i stručnu spremu nastavnika koji mogu izvoditi nastavu za svaki predmet. Nastavu općeobrazovnih i stručno-teorijskih predmeta mogu izvoditi nastavnici VII stepena stručne spreme, ili najmanje 240 ECTS, dok praktičnu nastavu pojedinih struka mogu izvoditi i nastavnici sa stečenim VI stepenom stručne spreme, ili V stepenom stručne spreme i 5 godina iskustva na poslovima svoje struke.

I pored svega navedenog, pojedini predavači vjeronauke – svršeni prirodni nauka (poput geografije) su lobirali da u spomenuto *Uputstvo* budu uvršteni i svršeni fakulteta prirodni nauka, a ne samo društvenih, jer zaboga onda profesori geografije ne mogu predavati vjeronauku jer geografija je *po svojoj prirodi* prirodna, a ne društvena nauka. Ako ćemo tom logikom razmišljati, prije toga bi u tu grupu trebale ući i humanističke znanosti poput historije ili filozofije, ali to je druga priča.

Koliko su spomenuti propisi „ozbiljno“ postavljeni govori i podatak da je netom objavljena Dopuna Nastavnog plana i programa za islamsku vjeronauku u dijelu koji se odnosi na profil i stručnu spremu nastavnika od 01. oktobra 2010. godine, nakon spomenutih lobiranja pojedinaca, ponovo izmijenjena 10. decembra 2010. godine, te brisane riječi *društvenih nauka*. Dakle, prema aktuelnom Nastavnom planu i programu za islamsku vjeronauku na području Tuzlanskog kantona, nastavu islamske vjeronauke mogu izvoditi svi nastavnici koji realizuju nastavu u školi. Jedini uvjet je da su završili medresu. To zorno pokazuje član 1, tačka 3, izmijenjenog NPP-a Islamske vjeronauke (od 10. decembra 2010. godine) koji glasi da, osim svršenika FIN-a i IPF-a, pod profil i stručnu spremu nastavnika koji mogu izvoditi nastavu islamske vjeronauke u osnovnim školama potpadaju i: „lica koja su završila fakultet nastavnčkog smjera, a prethodno su završila medresu.“

Vjeroučitelji će se izboriti za svoja prava?!

S obzirom na nastalu situaciju, Udruženje vjeroučitelja Tuzlanskog kantona je sebi postavilo za cilj da za narednu 2011/12. školsku godinu u paketu treba raditi tri stvari:

- Zahtijevati od Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta TK da izmijeni sporno Uputstvo za vjeronauku od 10. decembra 2010. godine, te da se ubuduće u konkursima za vjeronauku obavezno navede kao uvjet saglasnost Muftijstva³ za predavanje vjeronauke!
- Zahtijevati od Muftijstva tuzlanskog da povuče saglasnost za predavanje vjeronauke od vjeroučitelja koji osim u školi rade i kao imami u džematu bez obzira na kategoriju džemata!⁴
- Zahtijevati od Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta TK da se kod profila za nastavnike vjeronauke naglasi da stručni vjeroučitelji, svršeni islamskih fakulteta, imaju prioritet kod prijema u

³ Prema Nacrtu Rijasetovog Pravilnika o vjeroučiteljima saglasnost će biti centralizovana - izdavat će je Vjersko-prosvjetna služba Rijasetu i zvat će se *certifikat za rad*. Mi ćemo u ovome radu spominjati pojam *saglasnost muftijstva*, jer ona je trenutno važeća, a možda će tako i ostati!

⁴ Tek su u novembru prošle 2010. godine u jeku kampanje dvojica kolega vjeroučitelja sa stalnim zaposlenjem u školama na području Srebrenika bili „primorani“ da napuste posao imama u džematu!

radni odnos te da se radna mjesta koja ne budu popunjena stručnim kadrom, popune neprofiliranim predavačima vjeronauke – svršenicima društvenih/humanističkih fakulteta nastavničkog smjera!

Da bi se gornjim principima pristupilo sasvim ozbiljno, Udruženje je sebi postavilo zadatak da nakon registracije u svim općinskim biroima za zapošljavanje kao i na području Brčko Distrikta provjeri koliko je vjeroučitelja koji čekaju na posao, a kod islamskih fakulteta da se provjeri koliko je apsolenata sa prostora koje pokriva Muftijstvo tuzlansko (pridruženih članova Udruženja) koji će do augusta 2011. godine diplomirati.⁵

Pomoćnik za vjeronauku muftije tuzlanskog je na sastanku sa članovima Inicijativnog odbora Udruženja vjeroučitelja TK, održanom 26. oktobra 2010. godine, naglasio kako su u 2009. godini svega tri vjeroučitelja po prvi put tražili saglasnost Muftijstva za predavanje vjeronauke, a u 2010. godini njih osam je po prvi put tražilo saglasnost za predavanje vjeronauke. Ovdje se vidi sve veći priliv diplomiranih vjeroučitelja. Iako se ne može precizno znati koliko će svršenika godišnje izlaziti sa islamskih fakulteta u BiH, ipak se uz ozbiljnu statističko-analičku obradu to da planirati. Kada se mozaik složi i kada bude sasvim jasno koliko je još potrebno kadra za školsku vjeronauku, potrebno je izraditi ozbiljnu studiju koja bi razmatrala mogućnost reforme NPP-a na islamskim fakultetima, a koja bi za sobom povukla i izmjenu izlaznih profila na istim. Ovo je potrebno uraditi barem na neko vrijeme kako se ne bi školovao kadar koji neće imati posla!

Smatramo, isto tako, da se treba zahvaliti onima koji su u početku predavali predmet (imami, svršenici društvenih nauka i drugi), ali je krajnje vrijeme da se zaustavi taj trend. Jedan od prioriteta ispravljanja nepravdi prema vjeronauci i vjeroučiteljima (osim što je, za razliku od drugih kantona, jedino na TK po jedan čas vjeronauke u većini razreda) će biti i to da se ljudi koji imaju završen FIN ili IPF, a čekaju na biroima, zaposle.

Ohrabruje činjenica kako Nacrt Rijasetovog Pravilnika o vjeroučiteljima daje mogućnost svršenicima društvenih nauka prekvalifikacije i doškolovanja u razumnom vremenskom ograničenju. Ovaj stav Nacrta Rijasetovog Pravilnika je bio anatemisan od strane pojedinih predavača vjeronauke (svršenika društvenih nauka) koji su se pronašli u njemu, ali mi smo mišljenja kako drukčiji scenario ne bi bio realan. Dovoljan je podatak da je od 23 nastavnika i profesora razredne nastave njih 13 dobilo posao na neodređeno radno vrijeme, a od 35 profesora islamske vjeronauke, koji su uz profesore religijske pedagogije najprofiliraniji za školsku vjeronauku, stalno zaposlenje dobilo svega njih četiri!!!

Naravno, pitanje za posebne institucije je zašto i nakon 17 godina od povratka vjeronauke u škole od 200 vjeroučitelja na prostoru Muftijstva tuzlanskog jedva njih četvrtina ima stalni posao?!

Lov u mutnom

Iz svega navedenog se da zaključiti da su svi pomalo zakazali, a samo je jedno na gubitku, a to je školska vjeronauka. Jasno, cijela ova situacija je vjetar u leđa protivnicima iste! Naravno, kao što to obično i biva, pojedinci su (ne mareći za ugled predmeta) gledali da *jame* stalni posao.

Dok u nekim školama u Tuzli ove školske godine direktori raspisuju konkurs za vjeronauku na neodređeno radno vrijeme i primaju u stalni radni odnos na mjesto vjeroučitelja profesore razredne nastave, ništa novo, bez posla ostaju profesori vjeronauke. Ove godine je šest svršenika FIN-a i IPF-a, profesora religijske pedagogije, islamske teologije i islamske vjeronauke ostalo bez posla.

Isto tako u jednoj školi u Kalesiji je na mjesto vjeroučiteljice primljena profesorica bosanskoga jezika, a profesorica religijske pedagogije za svega devet časova je prinuđena putovati iz Kalesije u Živinice na posao. Naravno, da je pravde pojednici bi morali odgovarati što su svojim činjenjem ili nečinjenjem doveli do ovakvih problema. Ali, nije!!!

Da stvar bude apsurdnija, jedan profesor islamske vjeronauke je, u direktnoj konkurenciji na konkursu za prijem u radni odnos, ostao bez posla od strane profesora tjelesnog odgoja. Naravno, zadnja jednostrana izmjena NPP-a od strane Ministarstva, bez konsultiranja VPS-a Rijasetu, je to legalizovala brisanjem uvjeta da kandidat za vjeroučitelja mora biti svršenik *fakulteta društvenih nauka nastavničkog smjera*. Prema toj izmjeni, kao što smo već rekli, sada vjeronauku zakonito mogu predavati profesori matematike, biologije, hemije,

⁵ Inicijativni odbor Udruženja je već na svojoj sjednici održanoj 23.10. 2010. godine donio preliminarni (nepotpuni) Izvještaj o takvim slučajevima koji je prosljeđen i Muftijstvu tuzlanskom! Prema tome Izvještaju u ovoj školskoj godini je šest svršenika FIN-a i IPF-a, profesora religijske pedagogije, islamske teologije i islamske vjeronauke ostalo bez posla, a trinaest svršenika FIN-a i IPF-a su ostali bez pola nastavne norme časova ili više od toga!

fizike, bosanskoga... ili, kao što smo već spomenuli, tjelesnog odgoja jer svi su svršeni nastavnčkog smjera a prethodno imaju medresu.

Prema svemu navedenom jasno je jedno: kod nas još uvijek svako može biti vjeroučitelj. Najbolje to oslikavaju riječi jednog direktora u osnovnoj školi koji na Nastavničkom vijeću reče: „Ma ne znamo koga ćemo još na ovu vjeronauku primiti! Izgleda da ovi u Islamskoj zajednici još nisu raščistili ko može predavati vjeronauku.“ Naravno, većina ovako nastupa i ne zna koja je čija odgovornost u procesu izrade i verifikacije NPP-a vjeronauke. Ali, zato je najlakše prozvati Islamsku zajednicu u cjelini i onda se dogodilo u centar. U konkretnom slučaju, spomenuti direktor nije znao da li da u radni odnos za nastavnika islamske vjeronauke primi profesora geografije ili profesora islamske teologije! Mnogo teška situacija za odlučiti, zar ne?! Dobro neko reče: kod vas svi izgleda mogu predavati vjeronauku, osim pomoćnog osoblja u školi?! Nije daleko od istine! Naravno, budimo realni, za takvo nešto je do skora postojala realna potreba i još uvijek je u određenoj mjeri ima. Ali, uz navedene primjere nepravilnosti, uz izjednačavanje svih na konkursu, uz to da se konkursi raspisuju u nekakvim *Hercegovačkim novinama*, uz to da još uvijek jedan dio imama rade dva posla i naravno uredno primaju dva lična dohotka (ili jedan i po – sasvim nebitno), a uz sve to stručni vjeroučitelji budu diskriminirani na konkursima, dotle će biti vjeroučiteljskih vapaja za otklanjanje nepravde.

Udružena borba za vjeroučiteljski status

Zbog svega navedenog je Inicijativni odbor Udruženja vjeroučitelja Tuzlanskog kantona pozvao sve vjeroučitelje sa područja Muftijstva tuzlanskog koji ispunjavaju profil nastavnika određen važećim Nastavnim planom i programom a potvrđen od strane Vjersko-prosvjetne službe Rijaseta IZ u BiH od 20. augusta 2010. godine, kao i one koji dati profil ne ispunjavaju, a trenutno predaju vjeronauku u nekoj od škola na području Muftijstva tuzlanskog, i podržavaju namjeru udruženog djelovanja vjeroučitelja da prisustvuju osnivačkoj Skupštini Udruženja vjeroučitelja Tuzlanskog kantona!

U početku je bilo planirano da se ovo udruženje registruje kao Udruženje vjeroučitelja Muftijstva tuzlanskog! Dakle, prvobitna ideja je bila da i u samom nazivu, ali i u unutrašnjoj organizaciji buduće udruženje vjeroučitelja bude neizostavni dio strukture Muftijstva tuzlanskog, kao i Islamske zajednice u cjelini. Na taj bi se način verifikacija ovog udruženja tražila od strane Sabora IZ, kako je i predviđeno Ustavom IZ u članu 72. Lično smatramo, što od početka i zastupamo⁶, da je bolji način organizovanog djelovanja vjeroučitelja kroz osnivanje Udruženja vjeroučitelja u strukturi IZ, na način kako je nekoć prestrukturirano sadašnje Udruženje ilmijje IZ u BiH. Međutim, ipak je za realizaciju ove ideje potrebna obostrana želja. Kako nje ipak nije bilo⁷, vjeroučitelji su odlučili da se registruju kao udruženje građana, na način kako su to prije četiri godine uradili vjeroučitelji sa područja Sarajevskog muftijstva, koji su svoje udruženje registrovali kao Udruženje vjeroučitelja Kantona Sarajevo.

Predstavnici Inicijativnog odbora su naglasili kako će prioritetan zadatak Udruženja vjeroučitelja Tuzlanskog kantona biti izmjena aktuelnog Uputstva za vjeronauku koje je bez ikakvih konsultacija sa vjeroučiteljima i zvaničnim predstavnicima IZ donijelo Ministarstvo obrazovanja TK.

Pozivnice za prisustvovanje Osnivačkoj Skupštini, koja je održana 27. novembra 2010. godine, članovi Inicijativnog odbora su uputili svim relevantnijim predstavnicima vjerskog i obrazovnog sektora, kao i svim apsolventima i studentima FIN-a i IPF-a čija je adresa prebivališta na prostoru Muftijstva tuzlanskog.

Vjeroučitelji su u svom proglasu istakli kako je situacija za udruženo djelovanje vjeroučitelja (a ne samo formalno kao što je bio slučaj do sada putem Savjeta vjeroučitelja) u potpunosti sazrela. Posebno se to odnosi na ispravljanje nepravde prema vjeroučiteljima koji su kod konkurisanja na mjesto predavača vjeronauke dovedeni u nezavidan položaj sa ostalim koji predaju ovaj predmet. U tome cilju je na zadnjoj sjednici Glavnog odbora (29.01.2011) rukovodstvo Udruženja usvojilo *Prijedlog izmjena NPP-a Islamske vjeronauke u dijelu koji se odnosi na profil i stručnu spremu nastavnika* koji će se prvo dostaviti u VPS Rijaseta i Muftijstvo, a potom i Ministarstvu obrazovanja TK. Taj prijedlog djeluje veoma integristički jer slijedi stav Muftijstva da svi oni koji su svoj ugovor o radu zasnovali na neodređeno radno vrijeme, ne podliježu reviziji izdatih saglasnosti bilo da su završili neki islamski, ili fakultet društvenih/humanističkih nauka nastavnčkog smjera.

⁶ Pogledaj naš rad u: *Novi Muallim*, br. 34., str. 113-126., kao i u: *N. Muallim*, br. 42., str. 10-14

⁷ Nakon dva sastanka sa predstavnicima Muftijstva, prvo sa muftijom tuzlanskim i njegovim pomoćnikom, a poslije toga ponovo sa pomoćnikom muftije za vjeronauku, vidjelo se da nema potrebne podrške za takvo nešto. Primjedbe na Nacrt statuta Udruženja, koje je sačinio pravnik muftijstva, su to jasno isticale. Pomoćnik za vjeronauku muftije tuzlanskog je na drugom sastanku naglasio kako ni sam nije načisto da li uopće vjeroučitelji trebaju da osnivaju neko udruženje. Na taj način je svaka konkretna podrška Muftijstva kao izvršnog organa IZ kod udruživanja vjeroučitelja izostala, osim one deklarativne da nam stoje na dispoziciji kada to zatreba.

Naravno, osim navedenog, glavni projekti novoformiranog Udruženja vjeroučitelja su prosvjetno-humanitarnog karaktera, o čemu svjedoče neke već realizovane aktivnosti.⁸

Vjeroučitelji jedinstveniji nego ikada prije

Članovi Inicijativnog odbora su u svome dopisu svim vjeroučiteljima naglasili:

„Udruženje će nastojati što prije sve na tome polju regulisati, a naglašavamo da nemamo ništa protiv da predavači vjeronauke (dokle to još potreba iziskuje) ostanu razni predavači vjeronauke kao što su u našem slučaju profesori i nastavnici razredne nastave, historije, tjelesnog odgoja ili diplomirani pedagozi-psiholozi, pa čak i diplomirani pravnici, politolozi ili novinari. Naravno, i u tome kontekstu u navedenom prijelaznom periodu Udruženje će nastojati izboriti se da se stvari uredi kako valja te da nestručni izvođači mogu biti samo svršeni društvenih/humanističkih nauka nastavničkog smjera sa prethodno završenom medresom, a ne primjera radi da diplomirani novinari predaju ovaj predmet.“ – ističe se u dopisu Inicijativnog odbora Udruženja.

Da je gornji stav članova Inicijativnog odbora opravdano istaknut govori podatak da na području koje pokriva Muftijstvo tuzlansko nastavu vjeronauke realizuju četiri novinara, dva politologa, dva pravnika, jedan socijalni radnik itd. Dotle, kao što smo već istakli, šest svršenika Fakulteta islamskih nauka i Islamskog pedagoškog fakulteta, profesora religijske pedagogije, islamske teologije i islamske vjeronauke ostaje bez posla. Svi nabrojani uopće ne ispunjavaju Dopunjeni NPP Islamske vjeronauke od strane Ministarstva obrazovanja TK od 1. oktobra, kao ni od 10. decembra 2010. godine, koji navodi da i svršeni fakulteta društvenih nauka nastavničkog smjera mogu predavati vjeronauku!

I stav VPS-a Rijaset je jasan po tome pitanju, te naglašava da „*tamo gdje nema kandidata koji zadovoljavaju uvjete propisane Nastavnim planom i programom i u skladu s Instrukcijom Reisu-l-uleme, kao privremeno rješenje, nema prepreke za prijem kandidata koji pored medrese imaju završen i neki od fakulteta društvenog smjera, sve dok se ne pojavi kandidat koji ispunjava uvjete propisane Nastavnim planom i programom Islamske vjeronauke*“.

Sve ove nepravilnosti, koje su za rubriku **No comment!**, su natjerale vjeroučitelje koji su ove godine ostali bez posla, ili u boljem slučaju bez cijele nastavne norme, da se organizuju te na taj način ostvare svoje pravo na rad koje im po zakonu pripada.

Pravilnik o vjeroučiteljima Rijaset IZ

U svemu ovome raduje činjenica da je Rijaset Islamske zajednice konačno pokrenuo proceduru donošenja jedinstvenog Pravilnika o vjeroučiteljima putem kojeg bi se, ukoliko se njegovoj finalizaciji pristupi veoma ozbiljno i transparentno, spomenute nepravilnosti mogle eliminisati. Iako nacrt teksta ovog Pravilnika djeluje preopširno, više naredbodavno, a manje savjetodavno, više sankcionistički, a manje motivacijski, hoćemo da vjerujemo da će njegov konačan tekst ponuditi jednu kratku, jasnu, preciznu i motivirajuću poruku svim vjeroučiteljima. Ako ništa, doprinijet će da VPS konačno ima jedinstvenu i potpunu bazu podataka o svim vjeroučiteljima islamske vjeronauke u BiH. A to je, svakako, bitan preduslov za planiranje vjeronaučnog kadra u Islamskoj zajednici, transformaciju i otvaranje novih odsjeka na našim islamskim fakultetima i, ako hoćete u kontekstu ideje o islamskom univerzitetu u BiH, realniju mogućnost izjednačavanja ili ujednačavanja izlaznih profila svršenika naših fakulteta, što opet uveliko utječe na mogućnost njihovog zaposlenja u određenim ustanovama i institucijama.

Zaključak⁹

Ovo je osjetljiva tema. Ukazivati na nepravdu nije jednostavno, ali budimo realni – trebamo stati pred ogledalo i priznati sebi: svi smo odgovorni za ovaj problem, naravno neki manje, neki više. Nije grijeh

⁸ Udruženje vjeroučitelja Tuzlanskog kantona uspješno je okončalo humanitarnu akciju prikupljanja namirnica pod simboličnim nazivom „Neka Nova godina bude radost za sve“. Prikupljeni artikli su u saradnji sa Medžlisom Islamske zajednice Tuzla podijeljeni socijalno ugroženim kategorijama stanovništva. U realizaciji ove akcije bili su angažovani učenici tuzlanskih srednjih škola - ekonomske, trgovinske i mješovite srednje škole. Udruženje isto tako 18. februara o.g. planira realizaciju tribine uz renomiranog gosta hafiza Sulejmana Bugarija. U fazi izrade je i još jedan edukativni portal vjeroučitelja, kao i prikupljanje knjiga za buduću biblioteku u naselju Osmaci kod Zvornika. Naravno, sve to je samo jedan manji dio predviđenog Programa rada za 2011. godinu.

⁹ Zahvaljujem svojim kolegama, članovima Glavnog odbora Udruženja vjeroučitelja Tuzlanskog kantona (UVTK), profesorima: Emiru Grahiću i Rijadu Imamoviću, a posebno predsjedniku Udruženja, profesoru Alemu Dediću, koji su svojim prijedlozima i sugestijama doprinijeli da ovaj tekst ponudi jasniju, potpuniju i precizniju informaciju!

priznati sebi da se pogriješilo, ali lijepo je jednom neko kazao – kočoperiti se grijehom dvostruki je grijeh. Ipak, ovaj *lov u mutnom* (a bilo ga je u proteklom periodu) nije korektan.

Ovdje moramo napomenuti kako je profesor dr. Bilal Hasanović još u septembru 2000. godine identifikovao ovaj problem. Naime, u jednom svome radu o školskoj vjeronauci on pod poglavljem **Objektivniji odnos prema svršenicima akademija i fakulteta** navodi sljedeće:

“U cilju objektivnijeg pristupa toj djelatnosti pojedina muftijstva (Sarajevsko posebno) trebalo bi hitno da napuste praksu preferiranja srednjoškolaca nad diplomiranim svršenicima islamskih pedagoških akademija i fakulteta, prilikom davanja saglasnosti za prijem u radni odnos. Takva praksa pokazala se vrlo štetnom. Treba razvijati zdravu konkurenciju, kao što je praksa u kulturnom svijetu i podsticati svršenike medresa da završavaju studije na FIN-u ili islamskim pedagoškim akademijama, odnosno prednost davati kadrovima koji posjeduju veću stručnost i akademsko zvanje. U protivnom, izgubit će se smisao postojanja viših islamskih škola i FIN-a, a studenti tih institucija izgubit će motiv za dalje školovanje i usavršavanje.”¹⁰

Riječima uvaženog profesora nije potreban dodatni komentar!!! Na vjeroučiteljima je da pokažu potrebno jedinstvo u zaštiti svoga elementarnog prava – prava na posao, te da ove nepravilnosti nastoje lijepim metodama riješiti. Vidimo da su vjeroučitelji, što ohrabruje, upravo to i odlučili. U tome smislu je jedan broj odgovornih vjeroučitelja i ukazao na ove probleme, i bio ustrajan u pritisku na nadležne institucije. Kako u početku ni sami nisu znali kome da se obrate i gdje da traže pravog krivca za nastalu situaciju, ohrabrio ih je stav VPS-a Rijaset Islamske zajednice u BiH koje im je po tome pitanju urgentno dostavljeno. Počeli su sa dopisima, zahtjevima, protestnim pismima, sastancima... Naravno, niti žalbe nisu izostale. Nažalost, do njih je moralo doći ovaj put. Na području TK gdje je ovaj problem odavno najizrazitiji, podneseno je od strane vjeroučitelja ukupno 14 žalbi nadležnim školskim odborima. Većina tih žalbi je okončana u korist stručnih predavača vjeronauke, što je i očekivano, ali u neke (kao naprijed spomenute slučajeve) su nažalost upleli svoje ruke pojedini nečastivi, te su vjeroučitelji dobili odgovor da je njihova žalba neosnovana.

Vjerujemo da će, osim uobičajenog prosvjetno-kulturno-humanitarnog djelovanja, planirane aktivnosti novoosnovanog Udruženja vjeroučitelja Tuzlanskog kantona doprinijeti otklanjanju spomenutih nepravilnosti. Očekujemo, isto tako, da će se time ojačati, na našem prostoru, vidno poljuljani ugled vjeronauke i vjeroučitelja!

10 Mr. Bilal Hasanović, “Historija religija ne može biti alternativa islamskoj vjeronauci”, u: Novi Horizonti, br. 13., septembar 2000. god.

AT THE OCCASION OF THE FOUNDATION OF THE SOCIETY OF THE TEACHERS FOR THE RELIGIOUS STUDIES OF TUZLA CANTON WHERE DO THE TEACHERS OF RELIGIOUS STUDIES BELONG?

مناسبة تأسيس جمعية مدرسي التربية الدينية في إقليم توزلا لمن يتبع مدرسو التربية الدينية؟!!

Samir Dedic

سامر ديديتش

The Ministry of education, science culture and sport of Tuzla canton has three times in a row changed adopted or amended the plan and program of Islamic religious studies concerning the profile and the education requirements of the teacher in particular, and all in the time period between 1st October to 28th December 2010. This was published in the official Gazette of the canton and done without consulting the authorized religious institution.

All the teaching instructions for the lectures in the religious studies issued by the mentioned ministry earlier allowed the graduates from other faculties of social studies to teach the subject(provided they have graduated from the *madrasa earlier*) along with the graduate teachers of religious studies (graduates from the faculties of Islamic studies).

However, according to the latest amendments of the teaching plan and program by the ministry if the graduates from any of the teachers faculties have attained the *madrasa* degree earlier are eligible to teach religious studies. This would mean that religious studies can be thought to students by the teachers of mathematics, biology, chemistry, physics etc.

Author of this article is analyzing the new situation concerning the considerable reduction of the requirements that are placed before the teacher of religious studies in Tuzla canton and finds that the formation of the Society of the teachers of religious studies in Tuzla canton could have been expected after such activities.

Author expresses a particular concern towards the attitude of the competent authorities, stressing that as a result of such a lack of concern, six graduates of faculties of Islamic studies, that is professors of Islamic studies, were made jobless.

Key words: religious studies, religious studies teacher, teaching plan and program, profile of religious studies teacher, educational service of the Rijaset of the Islamic community, the Society of the teachers of religious studies in Tuzla canton, the ministry of education, faculty of Islamic studies,

قامت وزارة التعليم والعلم والثقافة والرياضة في إقليم توزلا في الفترة من ٠١ من أكتوبر حتى ٢٨ من ديسمبر ٢٠١٠، ولثلاث مرات متتالية. بإدخال التعديلات والاستكمالات والإضافات على المنهاج التعليمي لمادة التربية الإسلامية في الجزء المتعلق بتكوين المدرّس ومؤهله العلمي. وقد تم تنفيذ ذلك ونشره في الصحيفة الرسمية للإقليم. دون استشارة المؤسسات الدينية المختصة.

كانت جميع الإرشادات المتعلقة بتعليم التربية الإسلامية. والصادرة عن الوزارة المذكورة في الفترة السابقة. تسمح - إلى جانب خريجي الكليات الإسلامية - بأن يتصدى لتدريس التربية الإسلامية خريجو الكليات الاجتماعية. شريطة أن يكونوا قبلها قد أنهوا المدرسة الثانوية الإسلامية.

لكن. وحسب التعديلات الأخيرة التي أدخلتها الوزارة (التي لم تعد تشترط لمدرسي التربية الإسلامية أن يكونوا من خريجي الكليات الاجتماعية. وإنما الكليات التدريسية. إن كانوا قد تخرجوا قبلها من المدرسة الثانوية الإسلامية). فإن تدريس مادة التربية الإسلامية أصبح متاحاً قانونياً لمدرّسي الرياضيات والأحياء والكيمياء والفيزياء واللغة البوسنية والتربية البدنية. الخ. لأنهم جميعاً متخرجون من الكليات التدريسية؟!!

إن كاتب هذا المقال يحلل الوضع المستجدّ المتعلق بهذا التدهور اللامعقول في معايير المؤهل العلمي المطلوب لمدرّسي التربية الدينية في المدارس العامة داخل إقليم توزلا. ويؤكد على أن تأسيس جمعية مدرّسي التربية الدينية في إقليم توزلا جاء نتيجة حتمية لتنفيذ النشاطات المخطط لها مسبقاً.

يبرز الكاتب قلقاً خاصاً تجاه الموقف غير المنصف للجهات المسؤولة. مشدداً على حقيقة أنه نتيجة لهذا الموقف. فإن ستة من خريجي كلية الدراسات الإسلامية وكلية التربية الإسلامية - مدرّسي التربية الدينية والدين الإسلامي. قد أصبحوا في هذا العام بدون عمل.

الكلمات الرئيسية: التربية الدينية. مدرّس التربية الدينية. منهاج التربية الإسلامية. تكوين مدرّس التربية الدينية. دائرة التعليم الديني في رئاسة المشيخة الإسلامية. جمعية مدرّسي التربية الدينية في إقليم توزلا. وزارة التعليم والعلم والثقافة والرياضة في إقليم توزلا. دار إفتاء توزلا. كلية الدراسات الإسلامية. كلية التربية الإسلامية. كليات العلوم الاجتماعية/العلوم الإنسانية الفرع التدريسي.